

رسالہ

توضیح المسائل

حضرت آیت اللہ مکارم شیرازی

مطابق با

جدیدترین قواعدی معجزہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.KetabFarsi.com

www.KetabFarsi.com

رسالة توضیح المسائل

مطابق فتاوی و استفتانات جدید

حضرت آیت الله العظمی

مکارم شیرازی دامت برکاته

www.Keabirarsi.com

www.KetabFarsi.com

رسالة توضیح المسائل

نوشته : حضرت آیت الله مکارم شیرازی (دامت برکاته)

ناشر : انتشارات گویا

نوبت چاپ : اول ۱۳۷۷

تیراژ : ۳۰۰۰

مرکز پخش : انتشارات گویا ۲۱۲۹۷۷ - ۰۳۱

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

فهرست

<p>۲۸ ۹ - مسکر مایع</p> <p>۲۹ ۱۰ - آبجو</p> <p>۲۹ ۱۱ - عرق حیوان نجاست خوار</p> <p>۲۹ عرف جنب از حرام</p> <p>۳۰ راههای ثابت شدن نجاست</p> <p>۳۱ اسباب سرایت نجاست</p> <p>۳۲ احکام نجاست</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>۳۴ «مطهرات»</p> <p>۳۴ ۱ - آب</p> <p>۳۷ ۲ - زمین</p> <p>۳۸ ۳ - آفتاب</p> <p>۳۹ ۴ و ۵ - استحاله و انقلاب</p> <p>۴۰ ۶ - ثلاثان شدن</p> <p>۴۰ ۷ - انتقال</p> <p>۴۰ ۸ - اسلام آوردن</p> <p>۴۱ ۹ - تبیت</p> <p>۴۲ ۱۰ - برطرف شدن عین نجاست</p> <p>۴۲ ۱۱ - استبراء حیوان نجاست خوار</p> <p>۴۳ ۱۲ - غایب شدن مسلمان</p>	<p>۱۳ احکام تقلید</p> <p>۱۶ مسائل طهارت</p> <p>۱۶ اقسام آبها</p> <p>۱۶ ۱ - آب کر</p> <p>۱۷ ۲ - آب قلیل</p> <p>۱۷ ۳ - آب جاری</p> <p>۱۸ ۴ - آب باران</p> <p>۱۹ ۵ - آب چاه</p> <p>۱۹ احکام آب مضاف</p> <p>۲۱ احکام تخلی</p> <p>۲۲ استبراء</p> <p>۲۳ مستحبات و مکروهات تخلی</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>۲۴ چیزهای نجس</p> <p>۲۴ ۱ و ۲ - بول و غائط</p> <p>۲۴ ۳ - منی</p> <p>۲۵ ۴ - مردار</p> <p>۲۶ ۵ - خون</p> <p>۲۷ ۶ و ۷ - سنگ و خوک</p> <p>۲۷ ۸ - کافر</p>
---	--

۷۶	۵ - غسل مس میت	۴۳	احکام ظرفها
	***	۴۵	مسائل وضو و غسل
۷۸	احکام اموات و محتضر	۴۷	وضوی ارتعاسی
۷۹	احکام بعد از مرگ	۴۸	دعاهای وضو
۸۰	۶ - احکام غسل میت	۴۸	شرایط وضو
۸۲	احکام کفن کردن	۵۳	احکام وضو
۸۳	احکام حنوط	۵۵	اموری که باید برای آن وضو گرفت
۸۴	نماز میت	۵۶	اموری که وضو را باطل می کند
۸۵	دستور نماز میت	۵۶	احکام وضوی جبیره
۸۶	مستحبات نماز میت		***
۸۶	احکام دفن	۵۸	غسلهای واجب
۸۸	مستحبات دفن	۵۸	۱ - غسل جنابت
۹۱	نماز وحشت	۵۹	کارهایی که بر جنب حرام است
۹۲	احکام نبش قبر	۶۰	کارهایی که بر جنب مکروه است
۹۳	احکام شهید	۶۰	احکام غسل جنابت
۹۳	غسلهای مستحب	۶۲	احکام غسل
	***	۶۳	۲ - غسل استحاضه
۹۶	احکام تیمم	۶۶	۳ - احکام حیض
۹۶	موارد تیمم	۶۷	احکام زن حائض
۱۰۰	بر چه چیزهایی می توان تیمم کرد؟	۶۹	اقسام زنان حائض
۱۰۱	طریقه تیمم کردن و احکام آن	۷۰	۱ - صاحب عادت وقتی و عددیه
	***	۷۲	۲ - صاحب عادت وقتی
۱۰۴	مسائل نماز	۷۲	۳ - صاحب عادت عددیه
۱۰۵	نمازهای واجب	۷۳	۴ و ۵ - مضطربه و مبتدئه
۱۰۵	نمازهای واجب یومیه	۷۴	۶ - ناسیه
۱۰۶	اوقات نمازهای پنجگانه - ظهر و عصر	۷۴	مسائل متفرقه حیض
۱۰۷	وقت نماز مغرب و عشاء	۷۵	۴ - احکام نفاس

۱۴۳	۶- سجود	۱۰۸	وقت نماز صبح
چیزهایی که سجده بر آنها صحیح		۱۰۸	احکام اوقات نماز
است		۱۱۰	ترتیب در میان نمازها
۱۴۶	مستحبات و مکروهات سجده	۱۱۱	نمازهای نافله (مستحب)
۱۴۷	سجده‌های واجب قرآن مجید	۱۱۲	وقت نافله‌های روزانه
۱۴۸	۷- ذکر رکوع و سجده	۱۱۲	نماز غفیله
۱۴۹	۸- تشهد		***
۱۴۹	۹- سلام	۱۱۳	احکام قبله
۱۵۰	۱۰- ترتیب	۱۱۴	پوشانیدن بدن در نماز
۱۵۰	۱۱- موالات	۱۱۶	شرایط لباس نمازگزار
۱۵۱	«نفوت»	مواردی که نجس بودن لباس یا بدن	
۱۵۱	ترجمه نماز	نمازگزار جایز است	
۱۵۲	تعقیب نماز	۱۲۰	مستحبات و مکروهات لباس
۱۵۲	مبطلات نماز	نمازگزار	
۱۵۴	اموری که در نماز مکروه است		***
۱۵۸	مواردی که شکستن نماز جایز است	۱۲۳	«مکان نمازگزار»
۱۵۹	***	مکانهایی که نماز خواندن در آنها مستحب	
۱۵۹	«شکایات نماز»	۱۲۶	با مکروه است
اول - شکهای باطل		۱۲۷	آداب و احکام مسجد
۱۶۰	دوم - شکهایی که اعتبار ندارند		***
۱۶۰	سوم - شکهای صحیح	۱۲۹	«اذان و اقامه»
۱۶۵	طریقه نماز احتیاط	۱۳۲	«واجبات نماز»
۱۶۷	مواردی که سجده سهو واجب است	۱- نیت	
۱۶۹	دستور سجده سهو	۱۳۳	۲- تکبیر الاحرام
۱۷۰	قضای سجده و تشهد فراموش شده	۱۳۴	۳- قیام
۱۷۰	«خلل در اجزاء و شرایط نماز»	۱۳۶	۴- قرائت
۱۷۱	«نماز مسافر»	۵- رکوع	
۱۷۲		۱۴۱	

۱ - خوردن و آشامیدن ۲۰۴	چیزهایی که سفر را قطع می کند ۱۷۷
۲ - جماع ۲۰۵	مسائل متفرقه نماز مسافر ۱۸۱
۳ - استمناء ۲۰۵	* * *
۴ - دروغ بستن به خدا و پیغمبر (ص) ۲۰۶	«نماز قضا» ۱۸۲
۵ - رساندن غبار غلیظ به حلق ۲۰۷	نماز قضای پدر و مادر که بر پسر بزرگتر واجب است ۱۸۴
۶ - سر فرو بردن در آب ۲۰۸	«نماز استیجاری» ۱۸۴
۷ - باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح ۲۰۸	* * *
۸ - اماله کردن با مایعات ۲۱۱	«نماز جماعت» ۱۸۶
۹ - قی کردن ۲۱۱	شرایط نماز جماعت ۱۸۸
کارهایی که بسر ای روزه دار مکروه است ۲۱۲	احکام جماعت ۱۸۹
مواردی که قضا، کفاره واجب است ۲۱۲	شرایط امام جماعت ۱۹۲
کفاره روزه ۲۱۳	بقیه احکام جماعت ۱۹۳
مواردی که فقط قضا لازم است ۲۱۵	اموری که در نماز جماعت مستحب است ۱۹۴
احکام روزه قضا ۲۱۷	اموری که در نماز جماعت مکروه است ۱۹۵
احکام روزه شخص مسافر ۲۱۸	* * *
کسانی که روزه بر آنها واجب نیست ۲۲۰	«نماز آیات» ۱۹۶
راه ثابت شدن ماه ۲۲۱	«سنور نماز آیات» ۱۹۷
روزه های حرام ۲۲۲	* * *
روزه های مکروه و مستحب ۲۲۳	«نماز عید فطر و قربان» ۱۹۸
* * *	* * *
«مسائل خمس» ۲۲۴	«مسائل روزه» ۲۰۱
موارد هفتگانه خمس ۲۲۴	وجوب روزه ۲۰۱
۱ - منافع کسب و کار ۲۲۴	نیت ۲۰۱
۲ - معادن ۲۳۱	کارهایی که روزه را باطل می کند ۲۰۴

۲۶۳	«احکام خرید و فروش»
۲۶۳	معاملات واجب و مستحب
۲۶۴	معاملات مکروه و حرام و باطل
۲۶۸	شرایط خریدار و فروشنده
۲۶۹	شرایط جنس و عوض آن
۲۷۰	صیغه معامله
۲۷۰	خرید و فروش میوه‌ها بر درخت
۲۷۱	معامله نقد و نسیه
۲۷۲	معامله سلف و شرایط آن
۲۷۲	احکام معامله سلف
۲۷۳	خرید و فروش طلا و نقره
	سواردی که می‌توان معامله را فسخ
۲۷۳	کرد
۲۷۶	مسائل متفرقه خرید و فروش

۲۷۷	احکام شرکت

۲۷۹	احکام صلح

۲۸۱	احکام اجاره
۲۸۲	شرایط اجاره
۲۸۳	مسائل متفرقه اجاره

۲۸۷	احکام مزارعه

۲۸۹	احکام مسافات

۲۳۲	۳- گنج
۲۳۴	۴- مال مخلوط به حرام
	۵- جواهراتی که با غواصی بدست
۲۳۴	می‌آید
۲۳۶	۶- غنائم جنگی
	۷- زمینی که کافر ذمی از مسلمان می‌خرد
۲۳۶	
۲۳۷	مصرف خمس

۲۴۰	«مسائل زکات»
۲۴۰	احکام زکات مال
۲۴۰	شرایط واجب شدن زکات
۲۴۱	زکات غلات
۲۴۴	نصاب طلا و نقره
۲۴۶	زکات حیوانات
۲۴۶	نصاب گوسفند
۲۴۷	نصاب گاو
۲۴۷	نصاب شتر
۲۴۹	مصرف زکات
۲۵۱	مستحقین زکات
۲۵۲	نیت زکات
۲۵۳	مسائل متفرقه زکات
۲۵۶	زکات فطره
۲۵۸	مصرف زکات فطره
۲۵۹	مسائل متفرقه زکات فطره

۲۶۱	«احکام حج»

هم زد..... ۳۱۲	کسانی که حق ندارند در مال خود تصرف کنند..... ۲۹۱
عده‌ای از زنانی که ازدواج با آنان حرام است..... ۳۱۳	***
احکام عقد دائم..... ۳۱۵	احکام وکالت..... ۲۹۲
ازدواج موقت یا صیغه..... ۳۱۶	***
احکام نگاه کردن..... ۳۱۷	احکام جعاله..... ۲۹۴
مسائل متفرقه ازدواج..... ۳۱۹	***
***	احکام قرض..... ۲۹۶
احکام شیر دادن (رضاع)..... ۳۲۱	***
شرایط شیر دادنی که سبب محرم شدن است..... ۳۲۳	احکام حواله..... ۲۹۸
آداب شیر دادن..... ۳۲۵	***
مسائل متفرقه شیر دادن..... ۳۲۵	احکام رهن..... ۳۰۰
***	***
«احکام طلاق»..... ۳۲۶	احکام ضامن شدن..... ۳۰۲
عده طلاق..... ۳۲۸	***
عده زنی که شوهرش مرده..... ۳۲۹	احکام کفالت..... ۳۰۴
طلاق بائن و رجعی..... ۳۲۹	***
احکام رجوع..... ۳۳۰	احکام ودیعه..... ۳۰۵
طلاق خلع..... ۳۳۰	***
طلاق مبارات..... ۳۳۱	احکام عاریه..... ۳۰۷
احکام متفرقه طلاق..... ۳۳۲	***
***	«احکام ازدواج و زناشویی»..... ۳۰۹
احکام غضب..... ۳۳۳	دستور خواندن صیغه عقد دائم و موقت..... ۳۱۰
***	شرایط عقد ازدواج..... ۳۱۱
احکام اموال گم شده..... ۳۳۶	
احکام سربردن و شکار حیوانات..... ۳۳۹	عیوبی که به خاطر آنها می توان عقد را بر

ارث زن و شوهر ۳۷۰	دستور ذبح حیوانات ۳۴۰
مسائل متفرقه ارث ۳۷۱	شرایط ذبح حیوانات ۳۴۰
* * *	دستور کشتن شتر ۳۴۱
احکام دفاع و امر به معروف و نهی از منکر ۳۷۲	مستحبات و مکروهات سربریدن حیوانات ۳۴۲
* * *	احکام شکار کردن با اسلحه ۳۴۳
مسائل تازه (مسائل مستحدثه) ۳۷۴	شکار کردن با سگهای شکاری ۳۴۴
۱ - معاملات بانکی و صندوقهای قرض الحسنه ۳۷۴	صید ماهی ۳۴۶
* * *	* * *
۲ - احکام سفته ۳۷۶	احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ۳۴۷
۳ - معاملات سر قفلی ۳۷۷	مستحبات غذا خوردن ۳۴۹
۴ - احکام بیمه ۳۷۸	مکروهات غذا خوردن ۳۴۹
۵ - احکام تلقیح (بارور نمودن زن) ۳۷۸	مستحبات و مکروهات آب آشامیدن ۳۵۰
۶ - احکام پیوند اعضاء و تشریح ۳۷۹	* * *
* * *	احکام نذر و عهد ۳۵۰
چند مسئله مهم و مورد ابتلاء ۳۸۰	* * *
* * *	احکام قسم خوردن ۳۵۳
استفتائات جدید ۳۸۷	* * *
* * *	احکام وقف ۳۵۵
	* * *
	احکام وصیت ۳۵۸
	* * *
	احکام ارث ۳۶۲
	ارث گروه اول ۳۶۳
	ارث گروه دوم ۳۶۴
	ارث گروه سوم ۳۶۷

www.KetabFarsi.com

مسائل تقلید

احکام تقلید

مسألة ۱ - هیچ مسلمانی نمی تواند در اصل دین تقلید نماید ، بلکه باید آنها را از روی دلیل - به فراخور حال خویش - بداند ولی در فروع دین یعنی احکام و دستورات عملی ، اگر مجتهد باشد (یعنی بتواند احکام الهی را از روی دلیل به دست آورد) به عقیده خود عمل می کند و اگر مجتهد نباشد باید از مجتهدی تقلید کند ، همانگونه که مردم در تمام اموری که تخصص و اطلاع ندارند ، به اهل اطلاع مراجعه می کنند و از آنها پیروی می نمایند.

و نیز می تواند عمل به احتیاط کند ، یعنی در اعمال خود طوری رفتار نماید که یقین کند تکلیف خود را انجام داده است ، مثلاً اگر بعضی از مجتهدین کاری را حرام و بعضی مباح می دانند آن را ترک کند و یا اگر بعضی ، آن را مستحب و بعضی واجب می دانند آن را حتماً بجا آورد ، ولی چون عمل به احتیاط مشکل است و احتیاج به اطلاعات نسبتاً وسیعی از مسائل فقهی دارد ، راه برای توده مردم غالباً همان مراجعه به مجتهدین و تقلید از آنهاست.

مسألة ۲ - حقیقت تقلید در احکام ، استناد عملی به دستور مجتهد است ، یعنی انجام اعمال خود را موقوف به دستور مجتهد کند.

مسألة ۳ - مجتهدی که از او تقلید می کند ، باید دارای صفات زیر باشد: مرد ، بالغ ، عاقل ، شیعه دوازده امامی ، حلال زاده و همچنین یتاثر احتیاط واجب عادل و زنده باشد.

(عادل کسی است که دارای حالت خداترسی باطنی است که او را از انجام گناه کبیره و اصرار بر گناه صغیره باز می دارد.)

مسألة ۴ - در مسائلی که مجتهدین اختلاف نظر دارند باید از «اعلم» تقلید کند.

مسألة ۵ - «مجتهد» و «اعلم» را از سه راه می توان شناخت:

اول: اینکه خود انسان اهل علم باشد و بتواند مجتهد و اعلم را بشناسد.

دوم: اینکه دو نفر عادل از اهل علم به او خبر دهند ، به شرط اینکه دو نفر عالم دیگر بر خلاف گفته آنها شهادت ندهند.

سوم: اینکه آن چنان در میان اهل علم و محافل علمی مشهور باشد که انسان یقین پیدا کند او اعلم است.

مسألة ۶ - هرگاه شناختن «اعلم» به طور قطع ممکن نشود، احتیاط آن است از کسی تقلید کند، که گمان به اعلم بودن او دارد و در صورت شک میان چند مجتهد و عدم ترجیح آنها از هر کدام بخواهد می تواند تقلید کند.

مسألة ۷ - برای آگاهی از فتوای مجتهد چند راه وجود دارد: اول شنیدن از خود مجتهد یا ملاحظه دستخط او؛ دوم دیدن در رساله‌ای که مورد اطمینان باشد؛ سوم شنیدن از کسی که مورد اعتماد است؛ چهارم مشهور بودن در میان مردم به طوری که سبب اطمینان شود. مسألة ۸ - اگر احتمال دهد فتوای مجتهد عوض شده، می توان به فتوای سابق عمل کند و جستجو لازم نیست.

مسألة ۹ - در جایی که مجتهد صریحاً فتوا ندارد، بلکه می گوید احتیاط آن است که فلان گونه عمل شود، این احتیاط را «احتیاط واجب» می گویند و مقلد باید به آن عمل کند و یا به مجتهد دیگر مراجعه نماید و اما اگر فتوای صریحی داده، مثلاً گفته است اقامه برای نماز مستحب است، سپس گفته احتیاط آن است که ترک نشود، این را «احتیاط مستحب» می گویند و مقلد می تواند عمل به احتیاط کند یا نکند و در مواردی که می گوید «محل تأمل» یا «محل اشکال» است مقلد می تواند عمل به احتیاط کند یا به دیگری مراجعه نماید، اما اگر بگوید ظاهر چنین است یا اقوی چنین است این تعبیرها فتوا محسوب می شود و مقلد باید به آن عمل کند.

مسألة ۱۰ - هرگاه مجتهدی که انسان از او تقلید می کند، از دنیا برود باقی ماندن بر تقلید او جایز است بلکه اگر اعلم باشد واجب است، به شرط اینکه عمل به فتوی او کرده باشد و یا حداقل فتوای او را برای عمل گرفته باشد.

مسألة ۱۱ - عمل کردن به فتوای مجتهد مرده ابتداء جائز نیست هر چند اعلم باشد بنا بر احتیاط واجب.

مسألة ۱۲ - هرکس باید مسأله‌ای را که معمولاً مورد احتیاج او واقع می شود یادگیرد یا طریقه احتیاط آن را بداند.

مسألة ۱۳ - اگر مسأله‌ای پیش آید که حکم آن را نمی دانند می توانند عمل به احتیاط نمایند،

یا اگر وقت آن نمی‌گذرد صبر کند تا دسترسی به مجتهد پیدا کند، و اگر دسترسی ندارد یکی طرف را که بیشتر احتمال صحت می‌دهد انجام می‌دهد و بعداً سؤال می‌کند، اگر مطابق فتوای مجتهد بود صحیح است و گرنه باید اعاده کند.

مسئله ۱۴ - هرگاه کسی مدتی اعمال خود را بدون تقلید انجام داده، سپس تقلید کند، اگر اعمال سابق، مطابق فتوای این مجتهد باشد صحیح است و گرنه باید اعاده کند، همچنین است اگر بدون تحقیق کافی از مجتهدی تقلید نموده.

مسئله ۱۵ - هرگاه کسی در نقل فتوای مجتهدی اشتباه کرده باید بعد از اطلاع، صحیح آن را بگوید، و اگر در منبر و سخنرانی گفته باید آن را در جلسات مختلف تکرار کند تا کسانی که به اشتباه افتاده‌اند از اشتباه درآیند، اما اگر فتوای آن مجتهد تغییر کرده، اعلام تغییر بر او لازم نیست.

مسئله ۱۶ - عدول، یعنی (تغییر از تقلید از مجتهدی به مجتهد دیگر) جایز نیست بنا بر احتیاط واجب، مگر آنکه مجتهد دوم اعلم باشد و اگر بدون تحقیق عدول کرده باید باز گردد.

مسئله ۱۷ - هرگاه فتوای مجتهد تغییر کند باید به فتوای جدید عمل شود، اما اعمالی را که مطابق فتوای سابق عمل کرده (مانند عبادات یا معاملات) که انجام داده صحیح است و اعاده لازم ندارد. همچنین اگر از مجتهدی به مجتهد دیگر عدول کند، اعاده اعمال سابق لازم نیست.

مسئله ۱۸ - هرگاه مدتی تقلید کرده اما نمی‌داند تقلید او صحیح بوده یا نه، نسبت به اعمال گذشته اشکالی ندارد، اما برای اعمال فعلی و آینده باید تقلید صحیح کند.

مسئله ۱۹ - هرگاه دو مجتهد مساوی باشند، می‌توان بعضی از مسائل را از یکی و بعضی را از دیگری تقلید کرد.

مسئله ۲۰ - فتوا دادن و اظهار نظر کردن در مسائل شرعی برای کسی که مجتهد نیست (یعنی قادر به استنباط احکام از مدارک و دلایل آن نمی‌باشد) حرام است و هرگاه بدون اطلاع اظهار نظر کند، مسئول اعمال تمام کسانی است که به گفته او عمل می‌کنند.

مسائل طهارت

اقسام آبها

مسألة ۲۱ - آب یا «مطلق» است یا «مضاف» : آب مضاف آبی است که آب به تنهایی به آن گفته نمی شود، مثلاً می گویند «آب میوه»، «آب نمک» و «آب گل»، اما آب مطلق آن است که می توان بدون هیچ قید و شرطی به آن آب گفت، مثل آبهای معمولی.

مسألة ۲۲ - آب مطلق افسامی دارد که هر کدام حکمی دارد و آن پنج قسم است : اول آب کر دوم آب قلیل سوم آب جاری و آبهای لوله کشی چهارم آب باران پنجم آب چاه، ولی همه آنها در این حکم مشترکند که همه آنها پاک و پاک کننده اند، اما آب مضاف چیزی را پاک نمی کند، بلکه با ملاقات به نجس، نجس می شود.

۱- آب کر

مسألة ۲۳ - آب کر بنا بر احتیاط واجب مقدار آبی است که اگر در ظرفی که طول و عرض و عمق آن هر کدام سه وجب و نیم است بریزند، آن ظرف را پر کنند، یا وزن آن ۳۸۴ کیلوگرم (۳۸۴ لیتر) باشد و معیار در وجب، وجبهای متوسط است.

مسألة ۲۴ - اگر عین نجس مانند بول و خون در آب کر بریزد نجس نمی شود، مگر اینکه رنگ، یا بو یا مزه آن تغییر کند.

مسألة ۲۵ - اگر چیزی که نجس شده (مانند لباس و ظرف) در آب کر بشویند، پاک می شود.

مسألة ۲۶ - هرگاه رنگ و بو و طعم آب کر به واسطه غیر نجاست تغییر کند، نجس نمی شود ولی خوب است از هرگونه آب آلوده اجتناب گردد.

مسألة ۲۷ - هرگاه عین نجس (مانند خون) به آبی که بیشتر از کراست برسد و قسمتی از آن را تغییر دهد چنانچه باقیمانده به اندازه کرا یا بیشتر است، فقط آن قسمت که تغییر کرده نجس می شود و الا تمام آن نجس خواهد شد.

مسألة ۲۸ - هرگاه چیز نجس را زیر شیری که متصل به کراست بگیرند، آبی که از آن

می‌ریزد پاک است، مگر اینکه بو یا رنگ و یا طعم نجاست به خود گیرد.

مسألة ۲۹ - آبی که به اندازه کربا بیشتر بوده، چنانچه شک کنیم از کرافتاده حکم آب کر را دارد و به عکس، اگر آبی کمتر از کر بوده و شک داریم کر شده، حکم آب کمتر از کر را دارد. مسألة ۳۰ - کر بودن آب را از دوراه می‌توان شناخت: نخست اینکه خود انسان یقین پیدا کند و دیگر اینکه لااقل یک نفر عادل خبر دهد.

۲ - آب قلیل

مسألة ۳۱ - آب قلیل آبی را گویند که از مقدار کر کمتر باشد و از زمین نجوشد.

مسألة ۳۲ - هرگاه چیز نجسی به آب قلیل برسد آن را نجس می‌کند (بنابر احتیاط واجب) اما اگر از بالا بریزند، فقط آن مقدار که به نجسی رسیده نجس می‌شود و اگر به صورت فواره از پایین به بالا رود و به چیز نجسی برسد، قسمت پایین آن نجس نمی‌شود.

مسألة ۳۳ - اگر با آب قلیل پاک چیزی را که نجس شده بشویند پاک می‌شود (با شرایطی که بعداً گفته خواهد شد) اما آبی که از آن جدا می‌شود و آن را غسله گویند، نجس است، مگر در آبی که با آن مخرج بول و مدفوع را می‌شویند که با پنج شرط پاک است: ۱ - یکی از اوصاف سه گانه نجس را به خود نگرفته باشد. ۲ - نجاستی از خارج به آن نرسیده باشد. ۳ - نجاست دیگری مانند خون یا بول همراه آن نباشد. ۴ - بنابر احتیاط واجب ذرات مدفوع در آب پیدا نباشد. ۵ - بیشتر از مقدار معمول نجاست به اطراف مخرج نرسیده باشد، ولی پاک بودن این آب را به آن معنی است که اگر به بدن و لباس ترشح کند لازم نیست آن را آب بکشند، اما سایر استفاده‌های آب پاک را از آن نمی‌توان کرد.

۳ - آب جاری

مسألة ۳۴ - آبهایی که از زمین می‌جوشد و جاری می‌شود (مانند آب چشمه و قنات) یا از برفهای متراکم در کوهها سرچشمه می‌گیرد و ادامه دارد آب جاری است.

مسألة ۳۵ - آب جاری با ملاقات نجاست نجس نمی‌شود، هرچند کمتر از کر باشد، مگر اینکه بو، یا رنگ، یا طعم نجاست به خود گیرد.

مسألة ۳۶ - هرگاه نجاستی به آب جاری برسد و قسمتی از آن، بو یا رنگ و یا طعم نجس

گیرد همان مقدار نجس می شود و طرفی که متصل به چشمه است اگر چه کمتر از کر باشد پاک است، ولی طرف دیگر اگر کمتر از کر باشد نجس می شود، مگر اینکه با آب تغییر نکرده، اتصال به چشمه داشته باشد.

مسألة ۳۷ - آبهای ایستاده که هر وقت از آن برمی دارند باز هم می جوشد حکم آب جاری دارد و با ملاقات نجاست نجس نمی شود، هر چند کمتر از کر باشد، همچنین آبهای ایستاده کنار نهرها که متصل به نهر است.

مسألة ۳۸ - چشمه ها و قناتها که گاه می جوشد و گاه از جوشش می افتد، در هنگامی که می جوشد حکم آب جاری دارد.

مسألة ۳۹ - آبهای لوله کشی شهرها و حمامها و مانند آن که متصل به منبع است حکم آب جاری را دارد، به شرط اینکه آب منبع به تنهایی یا به اضافه لوله ها کمتر از کر نباشد.

مسألة ۴۰ - هرگاه ظرفی را زیر آب لوله کشی بگذارند، آبی که درون ظرف است حکم آب جاری را دارد، به شرط اینکه متصل به آب لوله کشی باشد.

۴ - آب باران

مسألة ۴۱ - آب باران در حکم جاری است و به هر چیز نجسی برسد آن را پاک می کند، خواه زمین باشد، یا بدن، یا فرش و یا غیر اینها، به شرط اینکه عین نجاست در آن نباشد و غسله یعنی آبی که با آن شسته شده جدا شود.

مسألة ۴۲ - بارش چند قطره کافی نیست، بلکه باید به مقداری بیارد که به آن باران گویند.

مسألة ۴۳ - هرگاه باران روی عین نجسی بیارد و به جای دیگر ترشح کند، احتیاط واجب اجتناب از آن است.

مسألة ۴۴ - هرگاه روی زمین یا پشت بام عین نجس باشد و باران روی آن بیارد احتیاط واجب اجتناب است، اما آن مقدار که روی نجس نیاریده پاک است و اگر با هم مخلوط شود و از تاودان جاری گردد آن هم پاک است.

مسألة ۴۵ - هرگاه آب باران جاری شود و به زیر سقف یا جایی که باران نمی بارد برسد آن را پاک می کند، به شرط اینکه باران قطع نشده باشد.

مسألة ۴۶ - هرگاه آب باران در جایی جمع شود و متصل به باران باشد، حکم آب باران را دارد و هر چیز نجسی را پاک می‌کند هر چند کمتر از کر باشد.

مسألة ۴۷ - هرگاه فرش پاکی روی زمین نجس باشد و باران بر آن بیارد و از زیر آن جاری شو آن فرش نجس نمی‌شود، بلکه زمین هم پاک می‌شود.

مسألة ۴۸ - هرگاه باران بر حوضی که آب آن نجس است بیارد و با آن مخلوط گردد پاک می‌شود.

۵ - آب چاه

مسألة ۴۹ - آب چاه پاک و پاک‌کننده است، هر چند کمتر از کر باشد و اگر چیز نجسی که عین نجاست در آن نیست با آن شسته شود پاک می‌گردد، مگر اینکه به واسطه رسیدن عین نجس بو، یا رنگ و یا طعم نجس به خود بگیرد.

مسألة ۵۰ - گرچه آب چاه بر اثر افتادن چیز نجس در آن نجس نمی‌شود، ولی مستحب است که مقداری از آن را برای هر یک از اشیاء نجس بکشند و دور بریزند، این مقدار در کتابهای مفصل فقهی تعیین شده است.

مسألة ۵۱ - چاههای عمیق و نیمه عمیق و معمولی که آب آن با موتور و تلمبه کشیده می‌شود هرگاه آبی که از آن کشیده‌اند، به مقدار کر باشد پاک‌کننده است و اگر کمتر از کر باشد مادام که آب جریان مستمر دارد حکم آب چاه را دارد و با ملاقات نجاست نجس نمی‌شود.

مسألة ۵۲ - هرگاه آب چاه بر اثر ریختن عین نجس در آن بو یا رنگ یا طعم نجاست گیرد و بعداً این تغییر، خود به خود از بین برود آب چاه پاک نمی‌شود، مگر اینکه آبهای تازه‌ای از آن بجوشد و با آن مخلوط گردد.

آب مضاف

مسألة ۵۳ - آب مضاف که در اول این بحث معنی آن گفته شد مانند گلاب و آب میوه و مانند آن، چیز نجس را پاک نمی‌کند و نیز وضو و غسل با آن صحیح نیست.

مسألة ۵۴ - هرگاه آب مضاف با چیز نجسی ملاقات کند نجس می‌شود، مگر در سه

صورت : اول اینکه از بالا به پایین بریزد، مثلاً گلاب را از گلابدان روی دست نجسی بریزیم، گلابهایی که در گلابدان است نجس نمی شود دوم اینکه مانند فواره با فشار از پایین به بالا رود در این صورت نیز تنها آن قسمت که با نجس ملاقات کرده نجس می شود. سوم آنکه به قدری زیاد باشد که بگویند نجاست به آن سرایت نکرده، مثل اینکه استخر بزرگی از آب مضاف باشد و نجس در گوشه‌ای از آن بیفتد یا لوله طولانی از نفت باشد و نجس با یک طرف آن ملاقات کند، در اینگونه موارد بقیه نجس نمی شود.

مسألة ۵۵ - هرگاه آب مضاف نجس، با کربا آب جاری، چنان مخلوط شود که دیگر به آن مضاف نگویند، پاک می شود.

مسألة ۵۶ - هرگاه آبی مطلق بوده شک کنیم مضاف شده یا نه - مانند سیلابهایی که نمی دانیم به آن آب می گویند یا نه - حکم آب مطلق را دارد یعنی می توان چیزهای نجس را با آن شست و وضو گرفت و غسل کرد، اما به عکس اگر آبی مضاف بوده، شک داریم مطلق شده، حکم آب مضاف را دارد.

مسألة ۵۷ - آبی که معلوم نیست مطلق است یا مضاف و حالت سابقه آن هم معلوم نیست چیزی را پاک نمی کند، وضو و غسل هم با آن باطل است، اما اگر چیز نجسی به آن برسد نجس نمی شود.

مسألة ۵۸ - هرگاه آبی بر اثر مجاورت و نزدیکی با عین نجس بوی نجس بگیرد پاک است، مگر اینکه عین نجس به آن برسد، در عین حال اجتناب از آن بهتر است.

مسألة ۵۹ - هرگاه آبی که بو، یا رنگ و یا طعم آن بر اثر نجاست تغییر کرده خود به خود رنگ و بو و طعمش از بین برود پاک نمی شود، مگر اینکه با آب کربا یا باران یا جاری مخلوط گردد.

مسألة ۶۰ - آبی که قبلاً پاک بوده و شک داریم نجس شده یا نه، پاک است و آبی که قبلاً نجس بوده و شک داریم پاک شده یا نه نجس است.

مسألة ۶۱ - آب نیم خورده حیوانات نجس مانند سگ و خوک نجس است اما نیم خورده حیوانات حرام گوشت (مانند گربه و جانوران درنده) پاک است هر چند خوردن آن مکروه است.

مسألة ۶۲ - مستحب است آب نوشیدنی کاملاً تمیز بوده باشد، خوردن آبهای آلوده که

موجب بیماری می‌گردد حرام است، آبهای شستشو نیز شایسته است تمیز باشد و از آبهای متعفن و آلوده تا آنجا که ممکن است باید پرهیز شود.

احکام تخلی

(بول و غائط کردن)

مسئله ۶۳ - واجب است انسان عورت خود را از دیگران بپوشاند، چه در موقع تخلی و چه در مواقع دیگر، خواه بیننده محرم او باشد (مانند خواهر و مادر) یا نامحرم، بالغ باشد یا غیر بالغ، حتی از اطفال ممیز که خوب و بد را می‌فهمند ولی زن و شوهر لازم نیست خود را از یکدیگر بپوشانند.

مسئله ۶۴ - برای پوشاندن عورت از هر چیزی می‌توان استفاده کرد حتی با دست و آب کدر.

مسئله ۶۵ - در موقع تخلی باید رو به قبله یا پشت به قبله نباشد و برگرداندن عورت به تنهایی کافی نیست، اما اگر بدن رو به قبله یا پشت به قبله نباشد، احتیاط واجب آن است که عورت را رو به قبله یا پشت به قبله نکند.

مسئله ۶۶ - در موقع شستن مخرج بول و غائط مانعی ندارد رو به قبله و پشت به قبله باشد، ولی در موقع استبراء احتیاط واجب ترک است.

مسئله ۶۷ - احتیاط واجب آن است که بزرگترها بچه‌ها را در موقع تخلی رو به قبله یا پشت به قبله نشانند، اما اگر خود بچه بنشینند جلوگیری او واجب نیست، هر چند بهتر است.

مسئله ۶۸ - در منزلهایی که مستراح آن رو به قبله یا پشت به قبله ساخته شده (خواه از روی عمد باشد، یا اشتباه یا ندانستن مساله) باید طوری بنشینند که رو به قبله یا پشت به قبله نباشد والا حرام است.

مسئله ۶۹ - اگر قبله را نمی‌داند باید جستجو کند و اگر طریقی برای جستجو نیست اگر می‌تواند تأخیر بیندازد، اما در صورت ضرورت به هر طرف بنشیند اشکالی ندارد، در هواپیما و قطارها نیز باید همین معنی را مراعات کرد.

مسئله ۷۰ - در چند محل تخلی کردن حرام است (خواه بول یا غائط): اول در کوزه‌ها و

جاده‌هایی که مسیر مردم است دوم در جایی که برای عده خاصی وقف شده، مانند مدرسه‌هایی که مخصوص طلاب است یا مساجدی که آبریز آن فقط برای نمازگزاران می‌باشد سوم روی قبر مؤمن، یا هر محل دیگری که موجب بی‌احترامی نسبت به مؤمن یا یکی از مقدسات شود.

مسألة ۷۱ - مخرج غائط را می‌توان با آب شست یا با سه قطعه کاغذ یا سنگ یا پارچه یا مانند آن تمیز کرد، مگر در صورتی که از حد معمول تجاوز کرده و اطراف مخرج را آلوده نموده باشد، یا نجاست دیگری مانند خون با آن بیرون آید، یا از خارج نجاستی به آن برسد، که در این حال فقط با آب پاک می‌شود.

مسألة ۷۲ - در مواردی که می‌توان مخرج را با غیر آب تمیز کرد، شستن با آب بهتر است.

مسألة ۷۳ - مخرج بول با غیر آب پاک نمی‌شود و اگر با آب قلیل بشویند واجب است دوبار بشویند، اما با شیلنگ‌های متصل به آب لوله‌کشی که در حکم جاری است یک مرتبه کافی است.

مسألة ۷۴ - در شستن مخرج بول و غائط فرق میان مجرای طبیعی و غیر طبیعی نیست، ولی در مخرج غیر طبیعی غیر آب کفایت نمی‌کند.

مسألة ۷۵ - هرگاه مخرج بول و غائط را با سه قطعه سنگ، یا کاغذ و مانند آن پاک کنند و ذرات کوچکی که عادتاً جز با آب برطرف نمی‌شود باقی بماند، ضرری ندارد و می‌تواند با آن نماز بخواند.

مسألة ۷۶ - هرگاه با سه طرف یک قطعه سنگ محل را پاک کند کافی است، همچنین با سه گوشه یک کاغذ و پارچه.

مسألة ۷۷ - اگر شک کند که مخرج را پاک کرده یا نه، باید خود را تطهیر کند، ولی اگر بعد از نماز شک کند نمازش صحیح است، اما برای نمازهای بعد باید خود تطهیر کند.

استبراء

مسألة ۷۸ - استبراء عمل مستحبی است که مردها بعد از بیرون آمدن بول انجام می‌دهند، به این ترتیب که چند مرتبه از بیخ آلت تا بالا، دست می‌کشند و قسمت بالا را چند مرتبه فشار می‌دهند، تا باقیمانده قطرات بول خارج شود، اما استبراء از منی آن است که بعد از

خروج منی بول کنند تا ذرات باقی مانده خارج شود.

مسئله ۷۹ - رطوبتهایی که از انسان خارج می شود غیر از بول و منی بر چند قسم است: اول آبی که گاه بعد از بول بیرون می آید و کمی سفید و چسبنده است و به آن «وَدّی» می گویند، دوم آبی که هنگام ملاحظه و بازی کردن با همسر بیرون می آید و به آن «مذی» می گویند، سوم آبی که گاه بعد از منی بیرون می آید و به آن «وَدّی» می گویند، همه این آبها در صورتی که مجرا آلوده به بول و منی نباشد، پاک است و وضو و غسل را هم باطل نمی کند. مسئله ۸۰ - فایده استبراء از بول این است که مجرا را از بول پاک می کند، یعنی اگر آب مشکوکی بعد از آن خارج شود پاک است و وضو را هم باطل نمی کند، اما اگر استبراء نکرده باید وضو را اعاده کند و محل را بشوید.

مسئله ۸۱ - فایده استبراء از منی این است که اگر رطوبت مشکوکی از او خارج شود و نداند منی است یا یکی از آبهای پاک، غسل ندارد و اگر استبراء نکند و احتمال دهد ذرات منی در مجرا باقی بوده و همراه بول یا رطوبت دیگری خارج شده باید دوباره غسل کند. مسئله ۸۲ - هرگاه شک کند استبراء کرده یا نه باید از رطوبتهای مشکوک اجتناب کند، اما اگر استبراء کرده ولی نمی داند درست بوده یا نه، اعتنا به شک نمی کند. مسئله ۸۳ - برای زن استبراء نیست و هرگاه رطوبت مشکوکی از او خارج شود، پاک است و وضو و غسل هم ندارد.

مستحبات و مکروهات تخلی

مسئله ۸۴ - مستحب است در موقع تخلی جایی بنشیند که کسی مطلقاً او را نبیند، همچنین مستحب است هنگام تخلی سر را بپوشاند.

مسئله ۸۵ - این کارها در موقع تخلی مکروه است: ۱ - نشستن زیر درختان میوه ۲ - نشستن در جایی که محل عبور و مرور مردم است هر چند کسی او را نبیند ۳ - نشستن اطراف خانه ها ۴ - نشستن مقابل خورشید و ماه ولی اگر عورت خود را بپوشاند. مکروه نیست ۵ - توقف زیاد کردن ۶ - سخن گفتن مگر به هنگام ضرورت ولی ذکر خدا در همه حال خوب است ۷ - ایستاده بول کردن ۸ - بول کردن در آب، مخصوصاً آبهای ایستاده ۹ - بول کردن در سوراخ جانوران ۱۰ - بول کردن در زمینهای سفت که از آن ترشح می شود و

در مقابل باد.

- مسألة ۸۶ - نگه داشتن بول و غائط مکروه است، و اگر ضرر داشته باشد اشکال دارد.
 مسألة ۸۷ - مستحب است پیش از خواب و پیش از نماز و بعد از خارج شدن منی بول کند.

چیزهای نجس

- مسألة ۸۸ - نجاست بنا بر احتیاط واجب یازده چیز است: ۱- بول ۲- غائط ۳- منی ۴- مردار ۵- خون ۶- سگ ۷- خوک ۸- کافر ۹- مایعات مت‌کننده ۱۰- آبجو ۱۱- عرق حیوان نجاستخوار

۱ و ۲ - بول و غائط

مسألة ۸۹ - بول و غائط انسان و هر حیوان حرام گوشت که خون جهنده دارد، یعنی اگر رگ آن را ببرند خون از آن به سرعت جاری می‌شود، نجس است، و احتیاط واجب آن است از بول حیوان حرام گوشت که خون جهنده ندارد نیز اجتناب کند، ولی فضله حیوانات کوچکی - مثل پشه و مگس و مانند آنها پاک است - بنابراین از فضله موش و گربه و حیوانات درنده و مانند آنها باید اجتناب کرد.

- مسألة ۹۰ - بول و غائط حیوان نجاستخوار نجس است بنا بر احتیاط واجب همچنین بول و غائط حیوانی که انسانی آن را وطی کرده، یعنی با آن نزدیکی نموده است.
 مسألة ۹۱ - از بول و غائط گوسفندی که شیر خوک خورده باید اجتناب کرد.
 مسألة ۹۲ - فضله و بول پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت نجس نیست، ولی احتیاط مستحب پرهیز از حرام گوشت است مخصوصاً از بول خفاش.

۳ - منی

مسألة ۹۳ - منی حیوانی که خون جهنده دارد نجس است، خواه حرام گوشت باشد، یا حلال گوشت و احتیاط واجب آن است که از منی حیوانی که خون جهنده ندارد نیز اجتناب شود.

۴ - مردار

مسألة ۹۴ - مردار حیوانی که خون جهنده دارد نجس است در صورتی که خودش مرده باشد، اما اگر به غیر دستور شرعی آن را ذبح کرده باشند پاک است، ولی احتیاط مستحب پرهیز است، بنابراین گوشت و پوست حیواناتی که از ممالک غیر اسلامی می آورند پاک است. ولی خوردن این گوشتها حرام است، مگر اینکه یقین به ذبح شرعی آنها پیدا شود، یا آورنده آن خبر دهد که ذبح شرعی شده است.

مسألة ۹۵ - اجزای مردار که روح ندارد مانند پشم و مو و ناخن پاک است ولی استخوان و فمنی از دندان و شاخ که روح دارد یعنی اگر آسیبی به آن برسد ناراحت می شود، اشکال دارد.

مسألة ۹۶ - اجزایی را که روح دارد اگر از بدن انسان یا حیوان زنده جدا کنند نجس است، هر چند گوشت کمی باشد.

مسألة ۹۷ - پوستهایی که از لب و سر و جاهای دیگر بدن انسان جدا می شود پاک است، اما اگر آن را با فشار جدا کنند احتیاط واجب اجتناب است.

مسألة ۹۸ - تخم مرغی که از شکم مرغ مرده بیرون می آید پاک است، به شرط اینکه پوست آن سفت شده باشد، ولی باید ظاهر آن را آب بکشند.

مسألة ۹۹ - اگر بره و بزغاله پیش از آن که علفخوار شود بمیرد پنیر مایه ای که در شیردان آنهاست پاک است، ولی بیرون آن را بنا بر احتیاط واجب باید آب بکشند.

مسألة ۱۰۰ - گوشت و پوست و پیه و چرمی که در بازار مسلمانان فروخته می شود، یا مسلمانی برای انسان هدیه می آورد پاک است، ولی اگر بدانند آن مسلمان از کافر گرفته و رسیدگی لازم را نکرده است، مستحب است از آن اجتناب شود، ولی خوردن آن حرام می باشد.

مسألة ۱۰۱ - تمام مواد غذایی و غیر غذایی که از کشورهای غیر اسلامی می آورند مانند کره و روغن و پنیر و انواع داروها و صابون و واکس و پارچه و عطر و امثال اینها، اگر انسان یقین به نجس بودن آنها نداشته باشد، پاک است.

۵ - خون

مسألة ۱۰۲ - خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد (یعنی اگر رگ آن را ببرند خون از آن به سرعت جاری می شود) نجس است، ولی خون حیواناتی که خون جهنده ندارد مانند ماهی و مار و همچنین خون پشه پاک است.

مسألة ۱۰۳ - هرگاه حیوان حلال گوشت را مطابق دستور شرع سر ببرند و خون آن به مقدار معمول بیرون آید خونی که در بدنش باقی می ماند پاک است، مگر اینکه سر حیوان را در جای بلند قرار دهند و خون به بدن حیوان برگردد و اگر به علت نفس کشیدن، خون برگردد نیز احتیاط واجب، اجتناب است.

مسألة ۱۰۴ - خونی که در تخم مرغ است نجس است بنا بر احتیاط واجب و خوردن آن نیز حرام است.

مسألة ۱۰۵ - خونی که به هنگام دوشیدن شیر در آن دیده می شود نجس است و شیر را هم نجس می کند.

مسألة ۱۰۶ - خونی که از لثه یا جای دیگر دهان بیرون می آید هرگاه در آب دهان حل شود و از بین برود پاک است و فرو بردن آب دهان نیز در این صورت جایز است، ولی عمداً این کار را نکند.

مسألة ۱۰۷ - هرگاه خون به واسطه کوبیده شدن زیر پوست یا ناخن بمیرد، اگر طوری باشد که دیگر به آن خون نگویند پاک است و اگر به آن خون بگویند مادام که زیر پوست و ناخن است برای وضو و غسل و نماز اشکال ندارد، اما هرگاه سوراخ شود اگر ضرر و زحمت فوق العاده ای ندارد باید آن را بیرون آورند و اگر زحمت زیاد دارد باید برای وضو و غسل اطراف آن را شست و پارچه ای روی آن بگذارد و روی پارچه دست تر بکشد و احتیاطاً تیمم هم بکند.

مسألة ۱۰۸ - اگر انسان نداند سیاهی زیر پوست، خون مرده است یا گوشت پراثر کوبیده شدن به آن رنگ در آمده پاک است.

مسألة ۱۰۹ - زردابه ای که گاه موقع خراشیدگی پوست یا در اطراف زخم پیدا می شود چنانچه معلوم نباشد خون است یا با خون مخلوط شده پاک است.

مسألة ۱۱۰ - پوست سرخ رنگ که بعد از شستن زخم یا هنگام بهبودی روی زخم ظاهر

می شود پاک است، مگر اینکه یقین حاصل شود خون در آن است.

۶ و ۷ - سگ و خوک

مسأله ۱۱۱ - سگ و خوک معمولی نجس است، حتی مو و پنجه و ناخن و رطوبتهای آن نجس می باشد ولی سگ و خوک دریایی پاک است.

مسأله ۱۱۲ - حیوانی که از این دو سگ و خوک متولد گردد یا از جفت گیری یکی از این دو با حیوان دیگری متولد شود و به آن سگ و خوک نگویند پاک است.

۸ - کافر و آنها که در حکم کافرند

مسأله ۱۱۳ - کافر یعنی کسی که خدا، یا پیامبر اسلام ﷺ را قبول ندارد، یا برای خدا شریکی قرار دهد بنا بر احتیاط نجس است. هر چند به یکی از ادیان آسمانی، مانند آیین یهود و نصاری ایمان داشته باشد.

مسأله ۱۱۴ - کسانی که به خدا و پیامبر اسلام ﷺ ایمان دارند، ولی وسوسه‌هایی برای آنها پیدا می شود و به مطالعه و تحقیق می پردازند پاکند و این وسوسه‌ها ضرری ندارد.

مسأله ۱۱۵ - کسی که ضروری دین اسلام یعنی چیزی را که همه مسلمانان می دانند (مانند معاد روز قیامت و واجب بودن نماز و روزه و امثال آن) را منکر شود، چنانچه ضروری بودن آن را بداند، کافر است و اگر در ضروری بودن آن شک کند کافر نیست، ولی احتیاط مستحب آن است که از او اجتناب شود.

مسأله ۱۱۶ - آنچه در بالا درباره نجس بودن کافر گفته شد، تمام اجزای بدن او حتی مو و ناخن را شامل می شود.

مسأله ۱۱۷ - کسی که در جامعه اسلامی زندگی می کند و از اعتقادات او خیر نداریم. پاک است و جستجو و تفتیش لازم نیست و نیز در جوامع غیر اسلامی چنانچه افرادی باشند که معلوم نباشد مسلمان هستند یا کافر، پاکند.

مسأله ۱۱۸ - بچه‌های کفار به حکم آنها هستند و بچه‌های مسلمان حتی بچه‌ای که فقط پدرش مسلمان است پاک است، اما اگر فقط مادرش مسلمان باشد، احتیاط اجتناب است.

مسأله ۱۱۹ - هرگاه کسی (پناه بر خدا) به خدا، یا پیامبر ﷺ یا یکی از ائمه

معصومین (علیهم السلام) یا فاطمه زهرا علیها السلام دشنام و ناسزا گوید یا عداوت داشته باشد، کافر است.

مسألة ۱۲۰ - کسانی که در حق علی علیه السلام و سایر امامان (علیهم السلام) غلو کنند یعنی آن بزرگواران را خدا بدانند یا صفات مخصوص خدایی برای آنها قائل باشند، کافرند.

مسألة ۱۲۱ - کسانی که عقیده به وحدت وجود دارند یعنی می گویند در عالم هستی یک وجود بیش نیست و آن خدا است و همه موجودات عین خدا هستند و کسانی که معتقدند خدا در انسان، یا موجود دیگری حلول کرده و با آن یکی شده، یا خدا را جسم بدانند احتیاط واجب، اجتناب از آنهاست.

مسألة ۱۲۲ - تمام فرقه های اسلامی پاکند، مگر آنها که با ائمه معصومین (علیهم السلام) عداوت و دشمنی دارند و خوارج و غلات، یعنی غلوکنندگان در حق ائمه - علیهم السلام.

۹ - مسکر مایع

مسألة ۱۲۳ - شراب و هر مایعی که انسان را مست می کند نجس است بنا بر احتیاط واجب، اما اگر مثل بنگ و حشیش باشد که مخدر و مستی آور است، اما ذاتاً مایع نیست پاک است، هر چند آن را با آب مخلوط کنند و به صورت مایع درآورند اما استعمال آن به هر حال حرام است.

مسألة ۱۲۴ - الکل طبی و صنعتی که انسان نمی داند از چیز مست کننده مایع گرفته شده پاک است همچنین ادکلن و عطرها و داروهایی که با الکل طبی یا صنعتی مخلوط است.

مسألة ۱۲۵ - الکلهایی که ذاتاً قابل شرب نیست یا جنبه سمی دارد نجس نیست، ولی هرگاه آن را رقیق کنند و مشروب و مسکر باشد نوشیدنش حرام است و احتیاطاً حکم نجس دارد.

مسألة ۱۲۶ - هرگاه آب انگور به خودی خود جوش آید (جوش آمدنی که معمولاً مقدمه شراب شدن است) نجس و حرام است، ولی اگر با حرارت آتش یا غیر آن به جوش آید نجس نیست، ولی خوردنش حرام است. همچنین آب خرما و مویز و کشمش، بنا بر احتیاط واجب.

مسألة ۱۲۷ - هرگاه خرما و مویز و کشمش را در غذا بریزند و بجوشد، خوردن آن اشکال ندارد.

۱۰ - آبجو

مسألة ۱۲۸ - مشروب الکلی که از جو گرفته می شود و به آن آبجو می گویند حرام و از جهت نجاست مانند شراب است، ولی آبی که برای خواص طبی از جو می گیرند و به آن «ماء الشعیر» می گویند و ایداً مسکر نیست، پاک و حلال است.

مسألة ۱۲۹ - مخمر آبجو که به آن «لوردوبیره» نیز می گویند و به صورت گردی است که مصرف طبی دارد نه مسکر است و نه مایع، پاک و حلال است.

۱۱ - عرق حیوان نجاستخوار

مسألة ۱۳۰ - عرق شتر نجاستخوار بلکه حیوانات دیگر نجاستخوار نجس است بنا بر احتیاط واجب.

عرق جنب از حرام

مسألة ۱۳۱ - کسی که از طریق حرام جنب شود، خواه به واسطه زنا باشد، یا لواط و یا استمناء عرق او نجس نیست، ولی مادام که بدن یا لباس او عرق دارد با آن نماز نخواند بنا بر احتیاط واجب.

مسألة ۱۳۲ - احتیاط مستحب آن است که از عرق جنب از حرام پرهیز شود و برای رعایت این احتیاط، بهتر است با آب ملایم غسل کند، که به هنگام غسل بدن او عرق نکند، این در صورتی است که با آب قلیل غسل نماید و اگر با آب کر و مانند آن باشد اشکال ندارد اما بعد از پایان غسل یک بار همه بدن را آب بکشد (بنا بر احتیاط مستحب)

مسألة ۱۳۳ - نزدیکی کردن با همسر در حال عادت ماهیانه یا در حال روزه ماه مبارک رمضان حرام است و اگر عرق کند، احتیاط واجب آن است که با آن، معامله عرق جنب از حرام کند.

مسألة ۱۳۴ - منظور از عرق جنب از حرام عرقی است که در آن حال یا بعد از آن، پیش از

آنکه غسل کند از بدن او بیرون می آید.

مسألة ۱۳۵ - هرگاه جنب از حرام به واسطه نداشتن آب ، یا جذر دیگر ، یا از تنگی وقت تیمم کند، عرفهای بدن او بعد از آن پاک و نماز خواندن با آن جایز است.

راههای ثابت شدن نجاست

مسألة ۱۳۶ - نجس بودن چیزی از سه راه ثابت می شود: اول آنکه انسان یقین پیدا کند، ولی گمان حسی گمان قوی کافی نیست. بنابراین غذا خوردن در بعضی از اماکن عمومی که گاه انسان گمان قوی به نجس بودن آنها دارد جایز است، مگر آنکه یقین به نجاست پیدا کند دوم آنکه ذوالبد یعنی کسی که چیزی در اختیار اوست (مانند صاحب خانه و فروشنده و خدمتکار) خبر دهد که آن چیز نجس است سوم دو نفر عادل و یا حتی یک نفر گواهی دهد.

مسألة ۱۳۷ - هرگاه چیزی پاک بوده و شک دارد نجس شده است یا نه ، پاک است و اگر چیزی قبلاً نجس بوده شک دارد پاک شده یا نه، نجس است.

مسألة ۱۳۸ - هرگاه می داند که یکی از دو طرف یا دو لباس که هر دو قابل استفاده اوست نجس شده و نداند کدام است باید از هر دو اجتناب کند اما اگر مثلاً نداند لباس خودش نجس شده، یا لباس شخص بیگانه ای که مورد استفاده او نیست، اجتناب لازم نمی باشد.

مسألة ۱۳۹ - افراد وسواسی نباید به علم و یقین خود در طهارت و نجاست توجه کنند. بلکه باید ببینند افراد معمولی در چه مورد یقین به طهارت یا نجاست پیدا می کنند و به همان ترتیب عمل کنند و برای ترک وسواس ، بهترین راه ، بی اعتنائی است.

مسألة ۱۴۰ - احتیاط زیاد از حد در مسأله طهارت و نجاست از نظر شرع کار پسندیده ای نیست، بلکه اگر سبب وسواس گردد اشکال دارد.

مسألة ۱۴۱ - هرگاه گمان کند چیزی نجس شده ، تفحص و جستجو و سؤال کردن لازم نیست و اگر جستجو موجب وسواس گردد، آن هم اشکال دارد.

مسألة ۱۴۲ - مستحب است علاوه بر رعایت مسائل مربوط به طهارت و نجاست، نظافت و پاکیزگی در بدن و لباس و خانه و مسکن و مرکب و تمام محیط زندگی رعایت شود، همانگونه که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه هدی (علیهم السلام) رعایت می فرمودند.

اسباب سرایت نجاست

مسألة ۱۴۳ - هرگاه چیز پاکی با چیز نجسی ملاقات کند و یکی از آن دو رطوبت داشته باشد نجس می شود اما اگر هر دو خشک باشند یا رطوبت به قدری کم باشد که سرایت نکند، پاک است (مگر در ملاقات چیزی با مرده انسان پیش از غسل دادن که احتیاط واجب اجتناب است. هر چند خشک باشد).

مسألة ۱۴۴ - اگر در ملاقات یا در رطوبت داشتن شک کند، آن چیز نجس نمی شود.

مسألة ۱۴۵ - هرگاه بداند قسمتی از فرش، یا لباس نجس شده اما نمی داند کدام قسمت آن است اگر دست، به قسمتی از آن بزند نجس نمی شود، همین طور هر دو چیزی که می داند یکی از آن دو نجس شده، ولی نمی داند کدام نجس است ملاقات با یکی از آن دو سبب نجاست نمی شود.

مسألة ۱۴۶ - زمین یا پارچه و مانند آن اگر رطوبت داشته باشد و چیز نجسی به آن برسد همان قسمت نجس می شود و بقیه پاک است، مگر اینکه رطوبت به قدری زیاد باشد که از جایی به جای دیگر سرایت کند. همچنین خیار و خریزه و ماست و امثال آنها اگر رطوبت زیاد و مسری نداشته باشد، همان محل ملاقات نجس می شود.

مسألة ۱۴۷ - روغن و شیره اگر روان باشد هرگاه نقطه ای از آن نجس شود تمام آن نجس می شود، اما اگر روان نباشد، به طوری که از جایی به جایی سرایت کند فقط محل ملاقات نجس است و می توان آن را برداشت و دور ریخت.

مسألة ۱۴۸ - اگر مگس یا مانند آن روی چیز نجسی بنشیند، که تراست و بعد روی چیز پاکی بنشیند نجس نمی شود، چون احتمال دارد پای این حشرات رطوبتی به خود نگیرد، اما اگر بدانیم نجاستی را با خود حمل کرده و سرایت نموده، نجس می شود.

مسألة ۱۴۹ - هرگاه جایی از بدن که عرق دارد نجس شود، هر جا که عرق به آن سرایت کند نجس می شود.

مسألة ۱۵۰ - اختلاطی که از بینی یا گلو می آید هرگاه غلیظ باشد و نقطه ای از آن خون داشته باشد همان نقطه نجس است و اگر روان باشد، همه نجس می شود.

مسألة ۱۵۱ - هرگاه ظرفی را که ته آن سوراخ است روی زمین نجسی بگذارند، چنانچه آب با فشار از آن خارج شود داخل ظرف نجس نخواهد شد.

مسألة ۱۵۲ - هرگاه چیزی مانند سوزن در داخل بدن با نجاستی مانند خون ملاقات کند نجس می شود بنا بر احتیاط واجب ، هر چند موقع بیرون آمدن آلوده نباشد، همچنین است آب دهان و بینی هرگاه در داخل دهان و بینی با خون ملاقات کند احتیاطاً اجتناب است. مسألة ۱۵۳ - چیزی که نجس شده مثلاً دستی که با بول ملاقات کرده، اگر با رطوبت یا چیز پاکی ملاقات کند آن هم نجس می شود.

احکام نجاسات

مسألة ۱۵۴ - اول: خوردن و آشامیدن چیز نجس حرام است و خورائیدن عین نجس ، مانند مسکرات به اطفال نیز حرام می باشد و بنا بر احتیاط واجب باید از خورائیدن غذایی که نجس شده به اطفال نیز خودداری کرد، اما بر اثر نجس بودن دست خود آنها نجس می شود، اشکال ندارد.

مسألة ۱۵۵ - فروختن و عاریه دادن چیز نجس اشکال ندارد و اطلاع دادن نیز لازم نیست، مگر در صورتی که بدانند گیرنده آن را در خوردن و نماز و مانند آن استعمال می کند که احتیاط واجب اعلام است. همچنین اگر نزد عاریه گیرنده نجس شود، به هنگام برگرداندن در همین صورت اعلام می کند.

مسألة ۱۵۶ - هرگاه انسان ببیند کسی بدون اطلاع چیز نجسی را می خورد، یا با لباس نجس نماز می خواند لازم نیست به او خبر دهد، اما اگر صاحب خانه ببیند میهمان با لباس و بدن تر روی فرش نجسی می نشیند، احتیاط آن است که به او اعلام کند.

مسألة ۱۵۷ - هرگاه صاحب خانه در بین غذا خوردن بفهمد غذا نجس است ، بنا بر احتیاط باید به میهمانها بگوید، ولی اگر یکی از میهمانها بفهمد لازم نیست به دیگران بگوید فقط خودش باید اجتناب کند، مگر اینکه با او معاشرت داشته باشند که برای جلوگیری از آلودگی خودش می تواند بعد از غذا خوردن به آنها بگوید، تا دست و دهان خود را آب بکشند.

مسألة ۱۵۸ - دوم: نجس کردن خط و ورق قرآن حرام است و اگر نجس شود باید فوراً آن را آب کشید. نجس کردن جلد قرآن اگر سبب بی احترامی به قرآن باشد نیز، همین حکم را دارد.

مسأله ۱۵۹ - گذاشتن قرآن روی عین نجس چنانچه موجب بی احترامی باشد، حرام است و باید آن را برداشت.

مسأله ۱۶۰ - نوشتن قرآن با مرکب نجس حرام است و اگر عمداً یا سهواً نوشته شود باید آن را محو کنند، یا آب بکشند.

مسأله ۱۶۱ - دادن قرآن به دست کافر اگر موجب بی احترامی باشد حرام است و اگر امید هدایت او برود، یا برای تبلیغ اسلام باشد جایز، بلکه گاهی واجب است.

مسأله ۱۶۲ - هرگاه ورق قرآن و دعا یا ورقی که نام خدا، یا پیامبر ﷺ و یا ائمه (علیهم السلام) روی آن نوشته باشد در جای آلوده و نجسی بیفتند فوراً آن را بیرون آورد و آب کشید، هر چند مخارجی داشته باشد و اگر بیرون آوردن آن ممکن نباشد احتیاط واجب آن است که اگر مستراح باشد به آن مستراح نروند تا یقین کنند آن ورق پوسیده، یا خط آن محو شده است.

مسأله ۱۶۳ - پاک کردن ورق قرآن فقط وظیفه کسی که آن را نجس کرده نیست، بلکه اگر دیگران هم با خبر شوند وظیفه همه است که آن را پاک کنند و اگر یکی این وظیفه را انجام دهد، از دیگران ساقط می شود، ولی اگر قرآن مال دیگری است و با شستن از بین می رود یا ناقص می شود آن کس که آن را نجس کرده، باید خسارات آن را بدهد.

مسأله ۱۶۴ - سوم: نجس کردن تربت امام حسین علیه السلام حرام است و پاک کردن آن واجب و اگر در محل آلوده ای بیفتند باید همانند ورق قرآن که در مسأله ۱۶۲ گفته شد عمل نماید.

مسأله ۱۶۵ - چهارم: نجس کردن مسجد، حرام است و پاک کردن آن واجب است و شرح این مسأله در بحث احکام مسجد در مکان نمازگزار به نخواست خدا خواهد آمد.

مسأله ۱۶۶ - پنجم: بدن و لباس نمازگزار و محل سجده او باید پاک باشد، شرح این مسائل نیز در بحث لباس و مکان نمازگزار خواهد آمد.

مسأله ۱۶۷ - هرگاه ذوالبید یعنی کسی که چیزی در اختیار اوست خبر دهد که آن چیز، نجس یا پاک است باید قبول کرد، خواه عادل باشد یا نه، به شرط اینکه بالغ باشد. بنابراین خبر دادن غیر بالغ در این باره قبول نیست، مگر اینکه اطمینان از گفته او حاصل شود.

مطهرات

مسألة ۱۶۸ - مطهرات به چیزهایی گفته می شود که نجس را پاک می کند و آن ۱۲ چیز است: ۱ - آب - ۲ - زمین - ۳ - آفتاب - ۴ - استحاله - ۵ - انقلاب - ۶ - ثلاثان شدن - ۷ - انتقال - ۸ - اسلام - ۹ - تبعیت - ۱۰ - برطرف شدن عین نجاست - ۱۱ - استبراء حیوان نجاستخوار - ۱۲ - غایب شدن مسلمان، که احکام اینها بطور تفصیل در مسائل آینده خواهد آمد.

۱ - آب

مسألة ۱۶۹ - آب پاک و مطلق هر چیز نجسی را پاک می کند، به شرط اینکه هنگامی که چیز نجس را با آن می شویند آب مضاف نشود و بو یا رنگ یا طعم نجاست به خود نگیرد و با آب کشیدن عین نجاست برطرف شود، مثلاً اگر خون در آن است آنقدر بشویند که خون برطرف گردد، البته در آب قلیل شرایط دیگری نیز هست، که بعداً اشاره می شود.

مسألة ۱۷۰ - ظرف نجس را با آب قلیل باید سه مرتبه شست ولی در آب کر یا جاری یک مرتبه کافی است، هر چند سه مرتبه بهتر است (آبهای لوله کشی در حکم آب جاری است).

مسألة ۱۷۱ - هرگاه سنگ ظرفی را لیسیده یا از آن آب یا مایع دیگری خورده باشد، اول باید آن را یا خاک پاک که مخلوط با کمی آب باشد خاک مال کرد و بعد دو مرتبه در آب قلیل، یا یک مرتبه در آب کر یا جاری شست و اگر آب دهان سنگ در ظرفی بریزد، احتیاط مستحب آن است که همین کار انجام شود. اما اگر جای دیگری از بدن سنگ با رطوبت به ظرف ملاقات کند خاک مال کردن واجب نیست بلکه باید آن را در آب قلیل سه مرتبه و در آب کر یا جاری یک مرتبه شست.

مسألة ۱۷۲ - هرگاه دهانه ظرفی که سنگ دهان زده، تنگ باشد و نتوان آن را خاک مال کرد چنانچه ممکن است باید کهنه ای را به چوبی پیچیده و توسط آن خاک را با کمی آب به آن ظرف بمالند و اگر ممکن نشود مقداری خاک و کمی آب در آن بریزند و تکان دهند، سپس طبق دستور بالا آب بکشند.

مسألة ۱۷۳ - ظرفی را که خوک از آن، چیز مایعی را خورده باید هفت مرتبه یا آب شست و لازم نیست آن را خاک مال کنند و در لیسیدن خوک و مردن موش صحرائی در آن نیز، بنا بر احتیاط واجب باید هفت مرتبه شست.

مسأله ۱۷۴ - ظرفی را که با شراب نجس شده، باید با آب قلیل سه مرتبه بشویند و دست در آن بمالند و مستحب است هفت مرتبه شسته شود.

مسأله ۱۷۵ - کوزه‌ای که از گل نجس ساخته شده، یا آب نجس در آن فرو رفته اگر در آب کزیا جاری بگذارند و آب در باطن آن نفوذ کند و خارج شود پاک می‌شود و اگر آب در آن نفوذ نکند ظاهرش پاک می‌شود، با آب قلیل نیز می‌توان ظاهر آن را شست.

مسأله ۱۷۶ - برای آب کشیدن ظروف با آب قلیل می‌توان آن را سه مرتبه پر و خالی کرد و یا هر بار قدری آب در آن بریزند و طوری بگردانند که به جاهای نجس برسد، بعد بیرون بریزند.

مسأله ۱۷۷ - برای شستن ظرفهای بزرگ مثل خمره و پاتیل هرگاه آن را سه مرتبه با آب پر کنند و بعد خالی کنند پاک می‌شود و راه آسانتر این است که هر دفعه آب را از بالا به پایین به تمام اطراف آن بریزند و هر بار آبی که ته آن جمع می‌شود بیرون آورند و لازم است در هر دفعه ظرفی را که با آن آبها را بیرون می‌آورند، بشویند.

مسأله ۱۷۸ - هرگاه فلز نجس را آب بکشند ظاهرش پاک می‌شود، هر چند در اعماقش هنگامی که ذوب شده نجس شده باشد.

مسأله ۱۷۹ - برای تطهیر تنور نجس کافی است یک مرتبه از بالا به پایین آب در آن بریزند به طوری که تمام اطراف آن شسته شود، اما اگر بوسیله بول نجس شده دوبار لازم است و بهتر است گودالی ته آن بکنند تا آبها در آن جمع شود و بیرون آورند و بعد آن گودال را با خاک پر کنند.

مسأله ۱۸۰ - اگر چیز نجسی را با آب کر یا جاری یا آب لوله کشی بشویند تا عین نجاست برطرف شود، یا بعد از برطرف کردن عین نجس در آب کر یا جاری فروبرند پاک می‌شود. ولی فرش و لباس و مانند آن را باید فشار یا حرکت داد تا آب آن خارج شود.

مسأله ۱۸۱ - برای تطهیر چیزی که با بول نجس شده با آب قلیل دو مرتبه و در آب کر و جاری و آب لوله کشی یک مرتبه کفایت می‌کند، اما در غیر بول یک مرتبه با آب قلیل یا کر کافی است.

مسأله ۱۸۲ - برای شستن لباس و فرش و مانند آن با آب قلیل باید آن را مقداری فشار دهند تا آب از آن خارج شود.

مسألة ۱۸۳ - هرگاه چیزی با بول پسر یا دختر شیرخواری که غذا خورده نشده نجس گردد، چنانچه یک مرتبه آب روی آن بریزند پاک می شود و در لباس و فرش و مانند آن فشار لازم نیست، ولی احتیاط مستحب آن است که دو مرتبه بریزند.

مسألة ۱۸۴ - اگر حصیر نجس را که با نخ بافته اند در آب کر یا جاری فرو برند، یا زیر آب لوله کشی بگیرند بعد از برطرف شدن عین نجاست پاک می شود.

مسألة ۱۸۵ - اگر ظاهر گندم و برنج و صابون و مانند آن نجس شود با فرو بردن در آب کر و جاری و یا گرفتن زیر شیر آب، پاک می گردد و اگر باطن آنها نجس شود باید آن قدر صبر کرد تا یقین حاصل شود آب، داخل آن نفوذ کرده و خارج شده.

مسألة ۱۸۶ - هرگاه شک کند که آب نجس به باطن چیزی رسیده یا نه، باطن آن پاک است.

مسألة ۱۸۷ - اگر چیزی نجس شود چنانچه آن را در ظرفی بگذارند و سه مرتبه آب روی آن بریزند و خالی کنند پاک می شود و ظرف هم پاک می گردد و اگر مانند لباس یا چیزی که فشار لازم دارد باشد، باید در هر مرتبه آن را فشار دهند و ظرف را کج کنند تا آب، بیرون بریزد.

مسألة ۱۸۸ - هرگاه لباس نجسی را رنگ کرده باشند و در آب کر یا جاری فرو برند، یا زیر شیر آب بگیرند و آب پیش از آن که به واسطه رنگ، مضاف شود به تمام آن برسد، پاک می شود، هر چند موقع فشار دادن، آب مضاف از آن بیرون آید، اما اگر آب، قبل از رسیدن به تمام لباس مضاف گردد باید آنقدر آن را بشویند تا آب مطلق به آن برسد.

مسألة ۱۸۹ - هرگاه بعد از آب کشیدن فرش و لباس مختصری گل یا ذرات صابون و اشیاء دیگر در آن دیده شود پاک است و اگر اشیاء بزرگتری باشد ظاهر آنها نیز پاک است و اگر آب نجس به باطن آنها نفوذ کرده برای پاک شدن باطن آنها باید آب پاک نیز به آن برسد و خارج شود.

مسألة ۱۹۰ - هرگاه چیز نجسی را بشویند و عین نجس برطرف شود اما بوی رنگ آن بماند ضروری ندارد و اگر شک کند عین نجس مانده یا نه، باید بیشتر بشوید تا یقین کند از بین رفته است.

مسألة ۱۹۱ - برای تطهیر بدن در آب کر یا جاری یا زیر شیر آب، همین اندازه که عین

نجاست برطرف شود بدن پاک است و بیرون آمدن و دوباره در آب فرو رفتن لازم نیست.
 مسأله ۱۹۲ - هرگاه غذای نجس در لای دندانها باقی مانده، اگر آب در دهان بگردانند به طوری که به تمام اجزای آن برسد پاک می شود.

مسأله ۱۹۳ - اگر موی سر و صورت را با آب قلیل آب بکشند چنانچه آب خود به خود بیرون آید فشار لازم نیست و الا فشار دهند.

مسأله ۱۹۴ - گوشت و دنبه ای که نجس شده با آب کشیدن پاک می شود، همچنین اگر بدن یا لباس کمی چرب باشد که مانع رسیدن آب نگردد ولی اگر طوری چرب باشد که مانع رسیدن آب شود باید اول چربی را از بدن برطرف کنند.

مسأله ۱۹۵ - شیری که متصل به کر می باشد آبی که از آن می ریزد حکم آب کر و جاری را دارد، بنابراین هر چیز نجسی را با آن بشویند همین که عین نجاست برطرف شد، پاک می شود.

مسأله ۱۹۶ - هرگاه انسان چیزی را آب بکشد و یقین کند پاک شده بعد شک کند که آن را درست آب کشیده یا نه، آن نجس پاک است، مگر اینکه بداند که در حال شستن توجه نداشته است.

مسأله ۱۹۷ - هرگاه زمینی را با آب قلیل آب بکشند اگر از شن یا ریگ باشد و غسله یعنی آب باقیمانده در آن فرو رود پاک است، اما ریگهای زیر آن زمین نجس می شود. همچنین اگر سراسیمبی داشته باشد و آب از آن بگذرد پاک می گردد، اما اگر غسله روی زمین بماند نجس است، مگر با وسیله ای آن را جمع کنند.

مسأله ۱۹۸ - هرگاه ظاهر نمک سنگ و مواد دیگری مانند آن نجس شود با آب کشیدن پاک می شود، خواه با آب قلیل باشد. یا کر و جاری یا زیر شیر آب.

مسأله ۱۹۹ - هرگاه قند یا شکر نجس شود با آب کشیدن پاک نمی شود.

۲ - زمین

مسأله ۲۰۰ - اگر پای انسان یا نه کفش او بر اثر راه رفتن روی زمین نجس، نجس شود با راه رفتن روی زمین پاک، یا کشیدن بر زمین، پاک می شود، به شرط اینکه زمین پاک و خشک باشد و عین نجاست زایل گردند و نیز باید زمین خاک، یاسنگ، یا آجر فرش، یا سیمان و یا

مانند آن باشد. اما با راه رفتن روی فرش و حصیر و سبزه، کف پا و ته کفش نجس ، پاک نمی شود.

مسألة ۲۰۱ - هرگاه روی زمینی که با چوب فرش شده راه برود پاک شدن کف پا و ته کفش نجس مشکل است، ولی با راه رفتن روی آسفالت پاک می شود.

مسألة ۲۰۲ - برای پاک شدن کف پا و ته کفش اگر مختصری راه برود یا پا را بر زمین کشد کافی است، ولی بهتر است لااقل پانزده ذراع (تقریباً هفت متر و نیم) راه برود.

مسألة ۲۰۳ - لازم نیست کف پا و یا ته کفش ، تر باشد، بلکه اگر خشک هم باشد با راه رفتن پاک می شود، وجود رطوبت غیر مسری در زمین نیز ضرر ندارد.

مسألة ۲۰۴ - مقداری از اطراف پا و کفش که با راه رفتن روی زمین آلوده نجس می شود آن هم اگر به زمین برسد پاک می گردد، ولی پاک شدن کف دست یا زانوی کسی که با دست و زانوراه می رود محل اشکال است و همچنین پاهای مصنوعی و ته عصا و نعل چهارپایان و چرخ اتومبیل و مانند اینها.

مسألة ۲۰۵ - ذرات کوچکی از نجاست که جز با آب پاک نمی شود هرگاه در کف پا یا ته کفش باقی بماند ضرری ندارد، همچنین باقی ماندن بو و رنگ.

مسألة ۲۰۶ - داخل کفش به واسطه راه رفتن پاک نمی شود و پاک شدن کف جوراب به واسطه راه رفتن نیز محل اشکال است، مگر اینکه جوراب چرمی و مانند آن باشد که به جای کفش از آن استفاده شود.

۳ - آفتاب

مسألة ۲۰۷ - تابش آفتاب ، زمین و پشت بام را پاک می کند، ولی پاک کردن ساختمان و درب و پنجره و مانند آن محل اشکال است.

مسألة ۲۰۸ - برای پاک شدن زمین و پشت بام با تابش آفتاب چند شرط است: اول اینکه چیزی نجس دارای رطوبت مسری باشد، بنابراین اگر خشک باشد باید آن را قبلاً تر کنند، تا بوسیله آفتاب خشک گردد. دوم اینکه عین نجاست را قبلاً برطرف سازد سوم اینکه آفتاب مستقیماً بر آن بتابد، نه از پشت ابر و مانند آن مگر اینکه ابر به قدری نازک باشد که مانع تابش آفتاب نشود ولی تابش از پشت شیشه مانعی ندارد. چهارم اینکه چیزی نجس به